

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu Jiřího Zemánka a soudců Ludvíka Davida (soudce zpravodaj) a Vojtěcha Šimíčka o ústavní stížnosti **I. B.**, zastoupené Mgr. Alexandrem Petrem, advokátem, AK se sídlem Moravské náměstí 629/4, Brno, proti příkazu k zatčení **Městského soudu v Brně** ze dne 12. 8. 2016 č. j. 7 T 120/2014-74, za účasti Městského soudu v Brně jako účastníka řízení, takto:

I. Příkazem k zatčení Městského soudu v Brně ze dne 12. 8. 2016 č. j. 7 T 120/2014-74 bylo porušeno právo stěžovatelky na osobní svobodu podle čl. 8 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 5 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod spolu s právem na seznámení se s důvody zbavení osobní svobody podle čl. 8 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 5 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

II. Tento příkaz k zatčení se proto ruší.

Odůvodnění:

I. Rekapitulace průběhu řízení

1. Ústavní stížností, doručenou Ústavnímu soudu dne 8. 11. 2016, stěžovatelka napadla příkaz k jejímu zatčení, který vydal Městský soud v Brně (dále jen „městský soud“) dne 12. 8. 2016 pod č. j. 7 T 120/2014-74. Stěžovatelka tvrdí, že vedl k porušení jejího práva na osobní svobodu podle čl. 8 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Kromě toho namítá porušení práva na lidskou důstojnost a práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života podle čl. 10 Listiny a čl. 8 Úmluvy. Navrhuje proto zrušení napadeného příkazu k zatčení.

2. Stěžovatelka byla trestním příkazem městského soudu ze dne 26. 6. 2014 č. j. 7 T 120/2014-30 uznána vinnou ze spáchání přečinu zpronevěry podle § 206 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“). Městský soud jí uložil trest odnětí svobody v délce čtyř měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu dvaceti měsíců. Současně jí uložil povinnost nahradit škodu, kterou trestným činem způsobila poškozenému.

3. Dne 27. 1. 2016 městský soud za účelem posouzení, zda se stěžovatelka ve zkušební době osvědčila, vyzval stěžovatelku k vyjádření, zda a v jaké výši uhradila škodu poškozenému. Tuto výzvu se nedařilo stěžovatelce doručit. Za účelem jejího doručení proto městský soud vydal příkaz k zatčení, který nyní stěžovatelka napadá ústavní stížností. Ve formulářově vyplněném příkazu uvedl kromě osobních údajů

stěžovatelky jen ustanovení, na jejichž základě se obvykle ukládá útěková a předstižná vazba, pojmenoval trestný čin, pro který byla stěžovatelka odsouzena (s odkazem na příslušné ustanovení trestního zákoníku), a identifikoval útvar provádějící vyšetřování. Na základě tohoto příkazu byla stěžovatelka dne 10. 9. 2016 ve 20:45 zatčena. Den poté městský soud ve vazebním zasedání rozhodl, že se stěžovatelka ve 12:05 hodin propouští na svobodu.

II. Obsah ústavní stížnosti

4. V ústavní stížnosti stěžovatelka namítá, že napadený příkaz k zatčení byl vydán rozporu s čl. 8 odst. 4 Listiny. Příkaz k zatčení může být podle tohoto ustanovení vzhledem k povaze věci vydán toliko na osobu obviněného, nikoliv již odsouzeného. Podle stěžovatelky také nelze vykládat podmínky pro vydání příkazu k zatčení izolovaně. Nestačí, je-li dán některý z důvodů vazby dle § 67 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále také „tr. ř.“ či „trestní řád“). Nelze totiž rezignovat na omezení pro vzetí obviněného do vazby uvedené v § 68 odst. 2 trestního řádu. Stěžovatelka byla trestně stíhána a následně odsouzena pro přečin zpronevěry, za který lze uložit trest odnětí svobody až na dvě léta. V souladu s § 68 odst. 2 trestního řádu však nelze obviněného z takového trestného činu vzít do vazby. Důvody vazby ostatně ani nebyly v jejím případě dány a městský soud je náležitě nezjistil. Vydat příkaz k zatčení odsouzené osoby pouze za účelem doručení výzvy ke sdělení skutečností významných pro rozhodnutí o tom, zda se odsouzená ve zkušební době osvědčila, není přiměřené. Takový postup odporuje čl. 8 odst. 4 Listiny.

5. Podle stěžovatelky nelze přehlédnout i to, že čl. 8 odst. 4 Listiny umožňuje obviněného zatknout jen na základě písemného odůvodněného příkazu soudce. Nároky na odůvodnění příkazu k zatčení uvádí § 69 odst. 2 trestního řádu. Z tam uvedených náležitostí přitom napadený příkaz neobsahuje ani stručný popis skutku, ani přesný popis důvodů, pro které se vydává. Napadený příkaz k zatčení proto nemá ani základní náležitosti. Pro jejich absenci proto nelze tento příkaz považovat za odůvodněný, jak to požaduje čl. 8 odst. 4 Listiny.

III. Vyjádření dalších účastníků řízení a replika stěžovatelky na tato vyjádření

6. Městský soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti odkázal na judikaturu, podle které lze vzít do vazby i odsouzeného, a to i v řízení, kde se rozhoduje o nařízení výkonu podmíněně odloženého trestu. Vysvětlil, že podle jeho názoru šlo o případ, ve kterém trestní řád vylučuje použití omezení pro uvalení vazby plynoucí z horní hranice trestného činu, pro který je obviněný stíhán. Zdůraznil, že existovala důvodná obava, že stěžovatelka uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnula trestu. K námitce nedostatečného odůvodnění příkazu městský soud sdělil, že dostatečně specifikoval trestný čin, který stěžovatelka spáchala, jeho právní kvalifikací. Zmínil v něm příslušné spisové značky. Důvody vydání příkazu k zatčení pak uvedl odkazem na konkrétní ustanovení trestního řádu, tedy standardní formou používanou pro formulář vz. 59a. Upřesnil, že u stěžovatelky nebyly dány důvody pro vzetí do předstižné vazby. Samosoudkyně v referátu dala pokyn k vydání příkazu k zatčení pouze pro útěkové vazební důvody. Při samotném vyhotovování příkazu ale došlo k pochybení. Závěrem dodal, že soud má povinnost chránit práva oběti trestného činu, mj. i právo poškozeného na náhradu škody. Omezení osobní svobody odsouzené osoby na nezbytně dlouhou

dobu z důvodu nezmaření účelu trestního řízení, resp. účelu trestu jako takového, proto představuje přiměřený zásah.

7. Ve své replice stěžovatelka uvedla, že závěry plynoucí z judikatury, na niž městský soud odkazoval, se nijak nedotýkají otázky nezákonnosti vydání příkazu k zatčení. Pouhá nemožnost doručit jí výzvu k vyjádření není dostatečným argumentem pro to, aby mohlo být natolik zásadním způsobem zasaženo do jejích ústavně garantovaných práv.

IV. Právní posouzení

8. Ústavní stížnost splňuje všechny požadované náležitosti a podmínky pro její projednání, které stanoví Ústava a zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“).

9. Po zvážení argumentace obsažené v ústavní stížnosti a obsahu napadených rozhodnutí i vyžádaných spisů dospěl Ústavní soud k závěru, že je důvodná.

10. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítá, že vydaný příkaz k zatčení vedl k porušení jejího práva na osobní svobodu. Podle čl. 8 odst. 2 věty první Listiny platí: „*Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon.*“ Čl. 5 odst. 1 Úmluvy říká: „*Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě (...) případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem.*“ Čl. 8 odst. 4 věta první Listiny pak stanoví: „*Zatknout obviněného je možno jen na písemný odůvodněný příkaz soudce.*“ Na to navazuje čl. 5 odst. 2 Úmluvy, podle nějž „*[k]aždý, kdo je zatčen, musí být seznámen neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, s důvody svého zatčení a s každým obviněním proti němu.*“ Právě uvedené požadavky našeho ústavního pořádku může naplnit příkaz k zatčení, který obsahuje dostatečně konkrétní důvody zbavení osobní svobody jednotlivce.

11. Důvody zbavení osobní svobody, se kterými musí být jednotlivec při zatčení seznámen, je přitom třeba rozumět jak faktický, tak právní základ daného opatření, protože hlavním smyslem těchto garancí je umožnit osobám zbaveným svobody efektivně se bránit před soudem a případně dosáhnout propuštění na svobodu (viz Bartoň, M. a kol. *Základní práva*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 281). Každé zatčené osobě musejí být základní právní a skutkové důvody omezení její osobní svobody sděleny, a to jednoduchým, nikoli odborným jazykem, aby případně mohla své zatčení zpochybnit. Otázky, zda předaná informace byla z hlediska obsahu dostatečná, musí být hodnoceny v každém jednotlivém případě podle jeho zvláštních okolností (viz rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ze dne 30. 8. 1990 ve věci *Fox, Campbell a Hartley proti Spojenému království*, č. 12244/86, 12245/86, 12383/86, § 40; a ze dne 2. 10. 2008 ve věci *Rusu proti Rakousku*, č. 34082/02, § 41).

12. Evropský soud pro lidská práva není většinou příliš náročný, pokud jde o formu seznámení s důvody zatčení (viz např. rozsudek ze dne 9. 12. 2010 ve věci *Muradverdiyev proti Ázerbájdžánu*, č. 16966/06, § 74; či rozsudek ze dne 19. 9. 2006 ve věci *Süleyman Erdem proti Turecku*, č. 49574/99, § 43 aj.). Zkoumá však obsahovou stránku zdůvodnění, proč má být jednotlivec zatčen. Pro projednávanou věc je v této souvislosti významný rozsudek *Nechiporuk a Yonkalo proti Ukrajině* (rozsudek ze dne 21. 4. 2011, č. 42310/04), ve kterém Evropský soud pro lidská práva neshledal za

dostatečné, je-li zatčený odkázán na ustanovení zákona, z jehož porušení je podezírán (viz § 209 rozsudku). I v případě čl. 8 odst. 4 Listiny a v něm zaručeného práva na odůvodnění příkazu k zatčení, lze analogicky použít závěry Ústavního soudu, podle kterého způsob odůvodnění na základě pouhé citace zákonných norem činí rozhodnutí fakticky nepřezkoumatelným. Ústavní soud ve své nálezové judikatuře již dříve uvedl, že pouhý odkaz na příslušné ustanovení zákona lze akceptovat jen ve zcela jednoduchých případech, pokud zákon předvídá „stručnost“ odůvodnění. Pokud subsumpce pod zákonné ustanovení není jednoznačná, je nezbytné v odůvodnění rozvést právní úvahy soudu, a nikoli se spokojit pouze s nicneříkajícím odkazem na příslušná zákonná ustanovení (viz např. nálezy sp. zn. II. ÚS 849/16 ze dne 11. 10. 2016 či sp. zn. III. ÚS 3766/14 ze dne 12. 1. 2016).

13. Trestní řád „stručnost“ příkazu k zatčení toleruje, ale jen při popisu skutku, pro nějž je obviněný stíhán. Kromě označení trestného činu naopak předvídá přesný popis důvodů, pro které se příkaz k zatčení vydává (viz § 69 odst. 2 trestního řádu). Napadený příkaz k zatčení podle Ústavního soudu už na zákonné úrovni nesplňuje právě uvedené podmínky. Popis skutku totiž neobsahuje vůbec, proto ho nelze shledat ani za stručný. Důvody pro vydání příkazu pak městský soud vyložil takto: „§ 67 písm. a, c) tr. řádu. (sic!)“. Jak poté městský soud přiznal ve vyjádření k ústavní stížnosti, písmeno „c“ (tedy odkaz na předstížnou vazbu) navíc bylo uvedeno v důsledku administrativní chyby. Takové zdůvodnění podle Ústavního soudu není přezkoumatelné a tím spíše nemůže být, slovy trestního řádu, přesné. Městský soud měl rozvést právní i skutkové úvahy, proč je v tomto případě možné odsouzenou osobu z útěkových důvodů zatknout, a proč se v jejím případě neuplatní omezení podle § 68 odst. 2 trestního řádu (jak to učinil až ve vyjádření k ústavní stížnosti). Městský soud proto podle Ústavního soudu selhal už v rovině zákonných požadavků na příkaz k zatčení, protože v jeho odůvodnění neuvedl stručný popis skutkových okolností věci a přesný popis důvodů, pro které se příkaz vydává. Proto nesplnil i požadavky čl. 8 odst. 2 věty první Listiny, neboť rozhodl o zbavení svobody stěžovatelky jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Kvůli nesplnění požadavku zákonnosti lze navíc shledat i porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

14. Ústavní soud musí obecnému soudu vytknout, že stěžovatelce nesdělil právní a skutkové důvody jejího zatčení jednoduchým, nikoli odborným jazykem, aby mohla případně zpochybnit své zbavení svobody. Podle Ústavního soudu nemohlo být z pouhého odkazu na dvě písmena z ustanovení § 67 trestního řádu stěžovatelce jasné, proč má být zatčena a jak se případně proti zbavení osobní svobody bránit. Ze spisového materiálu ani neplyne, že by jí bylo něco bližšího sděleno při samotné realizaci zatčení. Ústavní soud konstatuje, že napadený příkaz k zatčení není takovým písemně odůvodněným příkazem soudce, který pro zbavení osobní svobody v podobě zatčení vyžaduje čl. 8 odst. 4 Listiny. Stěžovatelka tedy nebyla seznámena s důvody svého zatčení ve smyslu čl. 5 odst. 2 Úmluvy. Tyto ústavněprávní požadavky nelze splnit vyplněním kolonky ve formuláři s odkazem na zákonné ustanovení. Listina i Úmluva naopak vyžadují i laikovi srozumitelné vylíčení skutkových okolností a právních důvodů vydání příkazu k zatčení. Uvedené platí tím spíše, byl-li za účelem výzvy stěžovatelce k vyjádření (zda uhradila škodu poškozenému, pro účely posouzení osvědčení se ve zkušební době) zvolen – za daných okolností – natolik extrémní prostředek zbavení osobní svobody, jakým bylo zatčení.

15. Městský soud mohl postupovat podle § 62 odst. 1 věta čtvrtá trestního řádu a při neúspěchu jiných způsobů doručení mohl využít možnosti doručit předmětnou výzvu

prostřednictvím policejního orgánu. Kromě toho městský soud mohl i po dřívějším neúspěchu opětovně zkusit stěžovatelku předvést podle § 90 odst. 2 trestního řádu, podle kterého je tento postup možný i bez předchozího předvolání, jestliže je to nutné k úspěšnému provedení trestního řízení, zejména když se obviněný skrývá nebo nemá stálé bydliště. Obě možnosti by byly méně intenzivním zásahem do osobní svobody stěžovatelky, než vydání příkazu k zatčení *contra legem*.

V. Závěr

16. Městský soud tedy porušil právo stěžovatelky na osobní svobodu stěžovatelky, protože příkaz k jejímu zatčení v rozporu s čl. 8 odst. 2 Listiny a čl. 5 odst. 1 Úmluvy nesplňoval zákonné náležitosti. Proto nešlo o písemný odůvodněný příkaz soudce k zatčení ve smyslu čl. 8 odst. 4 Listiny, na jehož základě by stěžovatelka byla seznámena s důvody svého zatčení, jak to vyžaduje čl. 5 odst. 2 Úmluvy.

17. Ústavní soud proto stěžovatelčině ústavní stížnosti vyhověl a při konstatovaném porušení základních práv stěžovatelky podle výše citovaných ustanovení zrušil příkaz k zatčení Městského soudu v Brně ze dne 12. 8. 2016 č. j. 7 T 120/2014-74 [§ 82 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Vzhledem k důvodům zrušení napadeného příkazu k zatčení již nebylo nutné, aby se Ústavní soud zabýval zbylými námitkami stěžovatelky.

18. Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti bez nařízení jednání, neboť dospěl k závěru, že by od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 23. května 2017

Jiří Zemánek
předseda senátu